

Останнім етапом забезпечення прокурором законності затримання є перевірка додержання закону щодо звільнення затриманої особи. Таке звільнення має місце у наступних випадках, які розрізняються за підставами та правовими наслідками, а саме:

- 1) звільнення затриманої особи у разі обрання до неї запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою;
- 2) звільнення затриманої особи, строк затримання якої закінчився.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. : станом на 05 серпня 2018 р. Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9-10, №11-12, №13, ст. 88.

2. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року / за ред. О.А. Банчука, Р.О. Куйбиди, М.І. Хавронюка. Х.: Фактор, 2013. -1072 с.

3. Білоусов Олександр Іванович, Смоков Сергій Михайлович Затримання підозрюваного у кримінальному процесі України : Монографія. Одеса:, 2009. 112с.

Плетенець В.М.,

доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Іскра А.Ю.,

курсантка факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ СВІДКІВ ТА ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Міжнародними організаціями, що досліджують проблеми боротьби зі злочинністю протиправний вплив на свідків, потерпілих й інших осіб визнано «найбільш розповсюдженим засобом підриву системи кримінального правосуддя». Ще Ганс Грос звертав увагу на наявність протидії розслідуванню, зокрема, шляхом давання неправдивих показань, удаваності з боку обвинуваченого чи свідка під час допиту [1, с. 125, 365]. Дана проблема потребує належної уваги і вирішення з урахуванням результатів існуючих напрацювань, шляхом проведення відповідних досліджень вченими-криміналістами, фахівцями із судової та загальної психології, інших наук, інтереси яких певним чином стосуються вказаної проблеми.

Процесуальну безпеку свідків В.Я. Шапакідзе виділяє як загальне поняття, складовими якої є фізична, психологічна та матеріальна безпека. Фізична безпека – це стан захищеності особи від будь-якого неправомірного посягання на її життя, здоров'я, тілесну недоторканність, свободу пересування та вибір місця перебування або проживання. Психологічна безпека – це стан захищеності особи від будь-якого вторгнення в її психічну діяльність у зв'язку з участю у кримінальному процесі, що штучно створює критичну життєву ситуацію у вигляді стресів, конфліктів, кризи і (або) спричинює супутню шкоду її здоров'ю. Матеріальна безпека – це стан захищеності особи від будь-якого неправомірного посягання на її майно, наявні або потенційні доходи та матеріальні гарантії повноцінного учасника кримінального судочинства [2, с. 8]. Дане поняття захисту свідків та потерпілих повинно включати в себе забезпечення всіх трьох складових. Проте, поняття забезпечення безпеки у законі та теорії кримінального процесу нетотожне, при цьому в теорії наразі немає загальноприйнятого визначення «забезпечення безпеки».

Як свідчить практика розслідування, доволі часто виникали труднощі з виявленням неправдивих показань, на підставі чого приймалися помилкові рішення, які в подальшому суттєво ускладнювали процес встановлення злочинців. Відомо про це стає, зазвичай, після розслідування саме таких гучних злочинів. Все вищевказане свідчить про необхідність знання слідчими і оперативними працівниками основних ознак, що можуть свідчити про можливу недостовірність показань потерпілих і свідків внаслідок вчиненого щодо них протиправного впливу з боку злочинців та їх оточення. Така обізнаність дає змогу критично підходити до наданих показань, плануючи їх ретельну перевірку, що в цілому позитивно позначиться на строках, якості та повноті розслідування.

Нерідко ознаки, що свідчать про вплив на потерпілих чи свідків, можуть проявлятися у їх психофізіологічних реакціях: людина немовби «застигає» в будь-яких позах, іноді доволі незручних; сильне дрижання пальців рук, підвищена хаотичність рухів; запинка і тимчасова втрата мови, змінення тембру, ритму та висоти голосу; підвищене серцебиття; поблідіння чи почервоніння обличчя тощо. Певні ознаки відзначаються у діях потерпілих і свідків, які не піддалися такому впливу: висловлювання побоювань за свою та безпеку своїх рідних, пряме звертання за захистом до правоохоронних органів; поява в супроводі рідних, охоронців та інших осіб, що можуть забезпечити їх захист та ін. [3].

Наведені деякі ознаки впливу злочинців на свідків і потерпілих не вичерпують всієї їх різноманітності. Проте, знання хоча б основних ознак є необхідною складовою високої професійності співробітників правоохоронних органів, передусім, органів досудового розслідування.

Отже, необхідність забезпечення безпеки особи, що сприяють правосуддю, обумовлена, насамперед, реаліями сучасного кримінального судочинства. Тиск на свідків і потерпілих і примус їх до дачі помилкових свідчень ста-

ють усе більш витонченими. Тому становить інтерес питання про захист свідків і потерпілих шляхом забезпечення конфіденційності даних про їхню особистість. Розкриття злочинів неможливо без надійної доказової бази. Оскільки ж свідчення свідків грають часто вирішальну роль у розкритті злочинів, вчинених організованими групами, саме так називані дистанційні (насамперед відео) показання свідків найбільше ефективно вирішують проблему захисту останніх від прямих і непрямих погроз, тиски чи залякування в ході процесуальних дій.

1. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики. М. : ЛексЭст, 2002. 1088 с.

2. Шапакидзе В. Я. Обеспечение процессуальной безопасности частных лиц в досудебном уголовном производстве : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс ; криминалистика и судебная экспертиза ; оперативно- розыскная деятельность» / Вахтанг Ясонович Шапакидзе. – Волгоград, 2003. – 28 с.

3. Бобраков И. А. Воздействие преступников на свидетелей и потерпевших и криминалистические методы его преодоления : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. М., 1997. 22 с.

Рибалко В. О.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

НЕОБГРУНТОВАНІ ТА ПОСПІШНІ РІШЕННЯ ПРО ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЗА НЕЗАКОННУ ВИРУБКУ ЛІСУ

Кримінальним кодексом України (ст. 246) визначено, що «незаконна порубка дерев або чагарників у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, перевезення, зберігання, збут незаконно зрубаних дерев або чагарників, що заподіяли істотну шкоду, карається штрафом від тисячі до тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк». Істотною вважається така шкода, яка у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян або інша істотна шкода, завдана навколишньому природному середовищу в частині забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів.